

LAND
VAN GLAS

ALESSANDRO BARICCO BIJ DE BEZIGE BIJ

Oceaan van een zee

Zijde

Novecento

City

Dit verhaal

De barbaren

Emmaüs

Mr Gwyn

Driemaal bij dageraad

Een bepaald idee van de wereld

Alessandro Baricco

LAND
VAN GLAS

Vertaald door Manon Smits

2015

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM | ANTWERPEN

Copyright © 1994 R.C.S. Libri & Grandi Opere S.p.A., Milaan

Copyright Nederlandse vertaling © 1996, 2015 Manon Smits

Vierde druk 2015

De eerste druk verscheen in 1996 bij Uitgeverij De Geus, Breda

Oorspronkelijke titel *Castelli di rabbia*

Oorspronkelijke uitgever Rizzoli, Milaan

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Luis2007/Dreamstime

Foto auteur Chico de Luigi

Vormgeving binnenwerk Aard Bakker

Druk Bariet, Steenwijk

ISBN 978 90 234 9422 5

NUR 302

www.debezigebij.nl

Aan Karine, van ver

Und wir, die an steigendes Glück...

Een

1

‘Waar is iedereen toch...? BRATH...! Wel allemachtig, ze zijn hier allemaal doof geworden... BRATH!’

‘Je moet niet zo schreeuwen, dat is niet goed voor je, Arold.’

‘Waar zat je toch, verdorie... ik sta hier al een uur te...’

‘Dat rijtuig van jou is een wrak, Arold, daar moet je niet zo mee rondrijden...’

‘Laat dat rijtuig maar zitten en pak dit liever aan...’

‘Wat is het?’

‘Ik weet niet wat het is, Brath... hoe moet ik dat weten... het is een pakje, een pakje voor mevrouw Rail...’

‘Voor mevrouw Rail?’

‘Het is gisteravond aangekomen... Het ziet eruit alsof het van ver komt...’

‘Een pakje voor mevrouw Rail...’

‘Luister, wil jij het meenemen, Brath? Ik moet voor de middag terug zijn in Quinnipak...’

‘Oké, Arold.’

‘Voor mevrouw Rail, denk eraan...’

‘Voor mevrouw Rail.’

‘Goed... doe geen gekke dingen, Brath... en laat je af en toe

eens in de stad zien, je verkommert nog als je hier altijd maar blijft hangen...'

'Dat rijtuig van je is niks, Arold...'

'Tot kijk, oké...? Vooruit, paardje, hup... Tot kijk, Brath!'

'Ik zou maar niet al te hard gaan met dat rijtuig, HÉ, AROLD, IK ZOU MAAR NIET... Hij moet niet zo hard gaan met dat rijtuig. Het is niks. Een rijtuig van niks...'

'Meneer Brath...'

'...je hoeft er maar naar te kijken en het stort al in elkaar...'

'Meneer Brath, ik heb het gevonden... ik heb het touw gevonden...'

'Goed zo Pit... leg daar maar neer, leg maar in de kar...'

'...het lag midden in het graan, het was niet te zien...'

'Het is goed, Pit, maar kom nu eens hier... leg dat touw eens neer en kom hier, jongen... ik wil dat je teruggaat naar het huis, onmiddellijk, begrepen...? Hier, neem dit pakje mee. Ga gauw Magg zoeken en geef het haar. Luister... Zeg tegen haar dat het een pakje voor mevrouw Rail is, oké? Zeg tegen haar: het is een pakje voor mevrouw Rail, het is gisteravond aangekomen en het ziet eruit alsof het van ver komt. Heb je dat goed begrepen?'

'Ja.'

'Het is een pakje voor mevrouw Rail...'

'...het is gisteravond aangekomen en... en het komt van...'

'...en het ziet eruit alsof het van ver komt, zo moet je het zeggen...'

'...van ver, oké.'

'Goed, rennen maar... en herhaal het onder het rennen, dan vergeet je het niet... hup, ga maar jongen.'

'Ja, meneer...'

'Je moet het hardop herhalen, dat is een goede methode.'

‘Ja, meneer... Het is een pakje voor mevrouw Rail, het is gisteravond aangekomen en... het is gisteravond aangekomen en het ziet eruit...’

‘RENNEN, PIT, IK ZEI RENNEN!’

‘...alsof het van ver komt, het is een pakje voor mevrouw Rail, het is gisteren aangekomen en het ziet eruit... alsof het van ver komt... het is een pakje voor... mevrouw Rail... voor mevrouw Rail, het is gisteravond aangekomen.. en het ziet eruit alsof... het ziet eruit alsof het van v... ver... het is een pakje... het is een pakje voor mevrouw... het is van ver aangekomen, nee, gisteren is het aangekomen... het is aangekomen... gisteren...’

‘Hé, Pit, zit de duivel je op de hielen of zo? Waar ren je toch naartoe?’

‘Hallo, Angy... het is gisteren aangekomen... ik zoek Magg, heb je haar gezien?’

‘Ze is beneden in de keuken.’

‘Dank je, Angy... het is een pakje voor mevrouw Rail... het is gisteren aangekomen.. en het ziet eruit... het ziet eruit alsof het van ver komt... van ver... ver... het is een pakje... Goedemorgen, meneer Harp...! voor mevrouw Rail... het is gisteren aangekomen... en het... het is gisteren aangekomen en het... het is een pakje, het is een pakje voor mevrouw... mevrouw Rail... en het ziet eruit alsof het... Magg!’

‘Wat is er toch, jongen?’

‘Magg, Magg, Magg...’

‘Wat heb je daar, Pit?’

‘Het is een pakje... het is een pakje voor mevrouw Rail...’

‘Laat eens zien...’

‘Wacht, het is een pakje voor mevrouw Rail, het is gisteren aangekomen en...’

‘Zeg het maar, Pit...’

‘...het is gisteren aangekomen en...’

‘...het is gisteren aangekomen...’

‘...het is gisteren aangekomen en het ziet er ver uit, dat is het.’

‘Het ziet er ver uit?’

‘Ja.’

‘Laat eens zien, Pit... het ziet er ver uit... het is alleen helemaal volgeschreven, zie je...? en ik denk dat ik weet waar het vandaan komt... Kijk, Stitt, er is een pakje aangekomen voor mevrouw Rail...’

‘Een pakje? Laat eens voelen, is het zwaar?’

‘Het ziet er ver uit.’

‘Rustig, Pit... het is wel licht... licht... wat zeg jij ervan, Stitt, heeft het er niet alle schijn van dat het een cadeau is...?’

‘Wie zal het weten, misschien zit er geld in... of misschien is het een grap...’

‘Weet je waar mevrouw is?’

‘Ik heb gezien dat ze naar haar kamer ging...’

‘Luister, jij blijft hier, ik ga even naar boven...’

‘Mag ik ook mee, Magg?’

‘Vooruit dan, Pit, maar wel snel... Ik ben zo terug, Stitt...’

‘Het is een grap, volgens mij is het een grap...’

‘Het is helemaal geen grap, hè Magg?’

‘Wie zal het weten, Pit.’

‘Jij weet het maar je wilt het niet zeggen, hè?’

‘Misschien weet ik het maar ik zeg het niet tegen jou, nee... doe de deur dicht, wil je...?’

‘Ik zeg het tegen niemand, ik zweer je dat ik niks zeg...’

‘Rustig, Pit... straks weet jij het ook, dat zul je zien... en misschien komt er een feest...’

‘Een feest?’

‘Zoiets... als hier datgene in zit wat ik denk, is het morgen

een bijzondere dag... of misschien overmorgen, of over een paar dagen... maar er komt een bijzondere dag...'

'Een bijzondere dag? Hoezo een bijzon...'

'Ssst! Blijf hier staan, Pit. Kom niet van je plaats, goed?'

'Goed.'

'Verroer je niet... Mevrouw Rail... pardon, mevrouw Rail...'

Toen, pas toen, hief Jun Rail haar hoofd op van de schrijftafel en richtte haar blik op de gesloten deur. Jun Rail. Het gezicht van Jun Rail. Wanneer de vrouwen uit Quinnipak in de spiegel keken dachten ze aan het gezicht van Jun Rail. Wanneer de mannen uit Quinnipak naar hun vrouwen keken dachten ze aan het gezicht van Jun Rail. Het haar, de jukbeenderen, de sneeuwwitte huid, de ronding van de ogen van Jun Rail. Maar bovenal – of ze nu lachte of schreeuwde of zweeg of gewoon aanwezig was, alsof ze zat te wachten – de mond van Jun Rail. De mond van Jun Rail liet je niet met rust. Hij doorboorde de verbeelding, eenvoudigweg. Hij besmeurde de gedachten. 'Op een dag tekende God de mond van Jun Rail. Toen is hij op dat vreemde idee van de zonde gekomen.' Zo vertelde Ticktel het, die verstand had van theologie, omdat hij kok was geweest op een seminarie, zo zei hij het tenminste, het was een gevangenis, zeiden de anderen; stommelingen, dat is hetzelfde, zei hij. Niemand zou er ooit in kunnen slagen om het te tekenen, zei iedereen. Het gezicht van Jun Rail, uiteraard. Het zat in ieders verbeelding. En nu was het ook daar – vooral daar – naar de gesloten deur gericht, omdat het zich zojuist van de schrijftafel had opgeheven om naar de gesloten deur te kijken en te zeggen

'Hier ben ik.'

'Er is een pakje voor u, mevrouw.'

'Kom binnen, Magg.'

'Er is een pakje... het is voor u.'

‘Laat eens zien.’

Jun Rail stond op, nam het pakje aan, las haar naam die met zwarte inkt op het bruine papier was geschreven, draaide het pakje om, keek op, sloot eventjes haar ogen, opende ze weer, keek weer naar het pakje, nam het papiermes dat op de schrijftafel lag, sneed het touw dat het bijeenhield door, opende het bruine papier, en eronder zat wit papier.

Magg zette een stap achteruit, naar de deur.

‘Wacht even, Magg.’

Ze opende het witte papier, dat roze papier omvatte, dat een paarse doos bevatte, waarin Jun Rail een klein doosje van groene stof vond. Ze opende het. Ze keek. Haar gelaatsuitdrukking bleef onveranderd. Ze deed het weer dicht. Toen richtte ze zich naar Magg, glimlachte tegen haar en zei

‘Meneer Rail komt terug.’

Dat zei ze.

En Magg rende naar beneden met Pit om te zeggen *Meneer Rail komt terug* en Stitt zei *Meneer Rail komt terug*, en in alle kamers hoorde je mompelen *Meneer Rail komt terug*, totdat iemand uit een raam riep *Meneer Rail komt terug*, en zo verspreidde zich over alle velden het gerucht *Meneer Rail komt terug*, van het ene veld naar het andere, omlaag tot aan de rivier, waar men een stem zo hard *Meneer Rail komt terug* hoorde brullen dat er in de glasfabriek iemand was die het hoorde en zich naar degene naast hem boog om te mompelen *Meneer Rail komt terug*, wat al snel op ieders lippen lag, ondanks het lawaai van de ovens, waardoor men natuurlijk wel harder moest praten om zich verstaanbaar te maken, *Wat zei je? Meneer Rail komt terug*, in een mooi algemeen crescendo dat culmineerde in de stem die er uiteindelijk in slaagde om ook de laatste van de arbeiders, die overigens hardhorend was, te laten weten wat er was

gebeurd door een geweerschot in zijn oren te schieten dat zei *Meneer Rail komt terug, Aba, meneer Rail komt terug*, een soort explosie dus, die wel héél hoog in de hemel moest weerklinken, en in de ogen en in de gedachten, als zelfs in Quinnipak, dat toch een uur verderop lag, zelfs in Quinnipak, niet eens zo heel veel later, de mensen Ollivy zagen aanspoeden, van zijn paard afstijgen, verkeerd terechtkomen, over de grond rollen, God en Maria vervloeken, zijn hoed weer oppakken en met zijn kont in de modder fluisteren – zachtjes, alsof het nieuws kapot was gegaan door zijn val, geslonken, verpulverd – bijna in zichzelf fluisteren:

‘Meneer Rail komt terug.’

Zo nu en dan kwam meneer Rail terug. In de regel gebeurde dit een bepaalde tijd nadat hij was vertrokken. Hetgeen getuigt van de innerlijke, psychologische en, zou je kunnen zeggen, morele orde van de persoon. Op zijn manier hield meneer Rail van nauwgezetheid.

Het was minder gemakkelijk te begrijpen waarom hij zo nu en dan vertrok. Er was nooit een echte, aannemelijke reden waarom hij dat deed, noch een bepaald seizoen of een dag of een omstandigheid. Hij vertrok gewoon. Hij bracht dagenlang door met het treffen van voorbereidingen, de grootste en de onbeduidendste, koetsen, brieven, koffers, hoeden, de schrijftafel voor op reis, geld, testamenten, dat soort dingen, hij deed ze en maakte ze weer ongedaan, meestal glimlachend, zoals altijd, maar met de geduldige en wanordelijke monterheid van een verward insect, bezig met een soort huiselijk ritueel dat eeuwig had kunnen duren als het ten slotte, uiteindelijk, niet was geëindigd met een voorziene en plichtmatige ceremonie, een minuscule ceremonie, bijna onzichtbaar en volkomen intiem:

hij deed de lamp uit, hij en Jun lagen in het donker, zwijgend, naast elkaar in het bed dat balanceerde op de nacht, zij liet een paar ogenblikken van niets verglijden, sloot toen haar ogen en in plaats van te zeggen

‘Welterusten’

zei ze

‘Wanneer vertrek je?’

‘Morgen, Jun.’

Morgen zou hij vertrekken.

Waar hij heen ging, dat wist niemand. Zelfs Jun niet.

Sommigen beweren dat hij het zelf ook niet goed wist, en als bewijs halen ze die beroemde zomer aan waarin hij op de ochtend van 7 augustus vertrok en de avond van de volgende dag terugkeerde, met zijn zeven koffers onaangeroerd en met een gezicht alsof het de normaalste zaak van de wereld was. Jun vroeg niets. Hij zei niets. De bedienden pakten de koffers uit. Na een korte aarzeling zette het leven zich weer in beweging.

Andere keren, dat moet gezegd worden, was hij in staat om maandenlang weg te blijven. Het veranderde absoluut niets aan een van zijn diepste gewortelde gewoonten: niet het minste of geringste bericht van zich te laten horen. Hij verdween letterlijk. Geen brief, niks. Jun wist dat en verspilde geen tijd met wachten.

De mensen, die meneer Rail over het algemeen graag mochten, dachten dat hij op reis ging voor zaken.

‘Het is vanwege de glasfabriek dat hij helemaal daarnaar toe moet.’

Dat zeiden ze. Waar *daar* was bleef vaag, maar het was tenminste een soort verklaring. En er school iets van waarheid in.

Zo nu en dan keerde meneer Rail inderdaad terug met merkwaardige en genereuze contracten in zijn koffer: 1500 glazen in

de vorm van een schoen (die daarna onverkocht in de etalages van half Europa achterbleven), 820 vierkante meter gekleurd glas (zeven kleuren) voor de nieuwe glas-in-loodramen van de Saint Just, een karaf met een diameter van tachtig centimeter voor de tuinen van het Koninklijk Huis, enzovoort. Evenmin mogen we vergeten dat het juist bij de terugkeer van een van zijn reizen was dat meneer Rail, zonder zelfs maar het stof van de reis van zich af te kloppen, en praktisch zonder wie dan ook maar te groeten, over de velden omlaag rende naar de fabriek, en de fabriek in tot aan het hokje van Andersson, en terwijl hij hem recht in de ogen keek tegen hem zei

‘Luister naar me, Andersson... als wij een glasplaat moesten maken, maar het moest wel een grote zijn, snap je, echt groot... zo groot mogelijk... en vooral... dun... heel groot en dun... hoe groot zouden we die dan kunnen maken, denk je?’

De oude Andersson zat daar met de salarisberekeningen voor zijn ogen. Hij begreep er niks van. Hij die een absoluut genie was betreffende alles wat met glas te maken had, begreep niets van salarissen. Hij dwaalde met verdwaasde verbijstering door de getallen. Vandaar dat hij zich, toen hij over glas hoorde praten, meteen liet vasthaken, als een vis die doodmoe is van zijn zee, zee van getallen, zee van salarissen.

‘Nou, misschien een meter, een glasplaat van een meter bij dertig, zoals we voor Denbury hebben gemaakt...’

‘Nee, Andersson, groter... echt de grootste die je je kunt voorstellen...’

‘Nog groter...? Nou, we kunnen het blijven proberen, en misschien zouden er tientallen kapotgaan totdat we er uiteindelijk in slagen om een echt heel grote te maken, van misschien wel twee meter... misschien zelfs groter, laten we zeggen twee meter bij één meter, een rechthoek van glas, twee meter lang...’

Meneer Rail liet zich tegen de rugleuning van de stoel zakken.

‘Zal ik je eens wat zeggen, Andersson? Ik heb een methode ontdekt om ze drie keer zo groot te maken.’

‘Drie keer zo groot?’

‘Drie keer.’

‘En wat maken we daarmee, met een glasplaat die drie keer zo groot is?’

Zo vroeg hij het, de oude man: wat maken we daarmee, vroeg hij, met een glasplaat die drie keer zo groot is?

En meneer Rail antwoordde.

‘Geld, Andersson. Bergen geld.’

In werkelijkheid was de methode die meneer Rail had meegenomen vanuit wie weet welk deel van de wereld, opgesloten in zijn geest en verzegeld in zijn verbeelding, om hem vervolgens uit te storten onder de doorschijnende ogen van Andersson, inderdaad een methode die absoluut volkomen geniaal was, maar ook, absoluut, volkomen ruïneus. Andersson was echter een genie wat glas betreft, dat was hij al sinds mensenheugenis, gezien het feit dat vóór hem zijn vader het was geweest en voor zijn vader de vader van zijn vader, en dat was dus de eerste in de familie die zijn eigen vader en diens beroep van boer naar de hel had verwenst om te gaan uitzoeken hoe die toverachtige steen zonder ziel, zonder verleden, zonder kleur en zonder naam die men *glas* noemde, in godsnaam bewerkt moest worden. Hij was dus een genie, en dat was hij altijd al geweest. En hij begon erover na te denken. Want er moest natuurlijk inderdaad een methode bestaan om een glasplaat drie keer zo groot te maken, en dat was nou juist het geniale van de methode van meneer Rail: aanvoelen dat het mogelijk was er een te maken, nog voordat iemand ooit op het idee was gekomen er een nodig te hebben. Zo-

doende werkte Andersson eraan, dagen, weken, maandenlang. Ten slotte leverde hij een methode af die later enige bekendheid kreeg onder de naam 'Patent Andersson van Glasfabriek Rail', en die juichende echo's zou oproepen in de lokale pers en vage interesse zou wekken bij enkele scherpe geesten her en der in de wereld. Wat het belangrijkste is, is dat juist het 'Patent Andersson van Glasfabriek Rail' in een paar jaar tijd het leven van meneer Rail zou veranderen, en zoals we zullen zien een stempel zou drukken op zijn geschiedenis. Een bijzondere geschiedenis die hoe dan ook vast wel haar eigen wegen had gevonden waarlangs ze daarheen kon glippen waar ze komen moest, wilde, waar het stond geschreven dat ze zou komen, en die desalniettemin juist het 'Patent Andersson van Glasfabriek Rail' wilde aangrijpen om zich in een van haar betekenisvolste wendingen te vertonen. Zo gaat het lot te werk: het zou onzichtbaar kunnen wegvloeien maar in plaats daarvan verbrandt het hier en daar enkele ogenblikken van de duizenden in een leven achter zich. In de nacht van de herinnering zie je die branden, en zo geven ze de vluchtroute van je bestemming aan. Eenzame vuren, goed om je een reden te verschaffen, wat voor een dan ook.

Daarom, ook gezien het 'Patent Andersson van Glasfabriek Rail' en de beslissende ontwikkelingen ervan, is het wel duidelijk hoe de behoorlijk wijdverspreide gedachte dat de reizen van meneer Rail in essentie zakenreizen waren, gerechtvaardigd kon klinken. Maar toch...

Maar toch kon niemand echt vergeten wat iedereen wist: namelijk een hele myriade van kleine gebeurtenissen en nuances en zichtbare bijkomstigheden die een onmiskenbaar ander licht wierpen op dat zowel vaststaande als raadselachtige verschijnsel dat de reizen van meneer Rail vormden. Een hele myriade van kleine gebeurtenissen en nuances en zichtbare toevallighe-

den, die men niet eens meer de moeite van het aanhalen waard vond sinds ze als duizenden stromen in een enkel meer waren opgegaan in de heldere waarheid van een middag in januari: toen meneer Rail bij terugkeer van een van zijn reizen niet al-
léén terugkeerde, maar samen met Mormy arriveerde, en Jun in de ogen kijkend eenvoudig tegen haar zei – terwijl hij zijn hand op de schouder van het jongetje legde – tegen haar zei – juist op het moment dat het jongetje het gezicht van Jun en haar schoonheid aanstaarde – zei:

‘Hij heet Mormy en hij is mijn zoon.’

Boven hen de versleten januarihemel. En om hen heen een handvol bedienden. Allemaal richtten ze instinctief hun blik omlaag, naar de grond. Alleen Jun niet. Zij keek naar de glanzende huid van het jongetje, een huid de kleur van zand, een huid verbrand door de zon, maar dan voor eens en voor altijd door een zon van duizenden jaren geleden. En haar eerste gedachte was

‘Die hoer was een negerin.’

Ze zag haar, die vrouw die ergens ter wereld meneer Rail tussen haar benen had geklemd, voor haar werk of misschien wel voor haar plezier, maar waarschijnlijk voor haar werk. Ze keek naar het jongetje, zijn ogen, zijn lippen, zijn tanden, en ze zag haar steeds duidelijker voor zich – zo duidelijk dat haar tweede en heldere en flitsende gedachte was

‘Die hoer was beeldschoon.’

Twee gedachten vullen niet meer dan een ogenblik. En een ogenblik was alles wat dat minieme universum van personen, dat uit de algemene melkweg van het leven was gesneden, en was dubbelgevouwen door de emotie van een klaarblijkelijk schandaal – en een ogenblik was alles wat dat minieme universum van personen de stilte gunde. Want meteen daarna sijpelde

haar stem dwars door ieders ontsteltenis naar de oren van iedereen.

‘Hallo, Mormy. Ik heet Jun en ik ben niet je moeder. En dat zal ik ook nooit zijn.’

Maar dan teder. Dat kan iedereen bevestigen. Ze zei het teder. Ze had het ook uiterst gemeen kunnen zeggen, maar ze zei het juist teder. Je moest je indenken dat het teder werd gezegd. ‘Hallo, Mormy. Ik heet Jun en ik ben niet je moeder. En dat zal ik ook nooit zijn.’

Die avond begon het zo te regenen dat het een hemelse straf leek. En het ging de hele nacht door met ongekende hevigheid. ‘Een verdomd grote zeikbui’, zoals Ticktel zei, die verstand had van theologie omdat hij kok was geweest op een seminarie, zo zei hij het tenminste, het was een gevangenis, zeiden de anderen; stommelingen, dat is hetzelfde, zei hij. Mormy lag met de dekens over zijn hoofd getrokken te wachten op donderslagen die nooit kwamen. Hij was acht jaar en wist niet goed wat hem overkwam. Twee beelden waren echter op zijn netvlies gedrukt: het gezicht van Jun, het mooiste dat hij ooit gezien had, en de gedekte tafel beneden, in de eetkamer. De drie kandelaars, het licht, de smalle hals van flessen die als diamanten waren geslepen, de servetten waarop mysterieuze letters waren geborduurd, de stoom die opsteeg uit de witte soepterrine, de vergulde rand van de borden, het glanzende fruit dat op grote bladeren in een zilveren schaal was gelegd. Al deze dingen en het gezicht van Jun. Ze waren zijn ogen binnengekomen, die twee beelden, als de plotselinge waarneming van een absoluut en onvoorwaardelijk geluk. Hij zou ze voor altijd met zich meedragen. Want dat is de manier waarop het leven je te grazen neemt. Het overweldigt je als je nog een slapende ziel hebt en het zaait een beeld in je, of een geur, of een geluid, dat je daarna

nooit meer kunt loslaten. En dat was dan het ware geluk. Daar kom je pas naderhand achter, als het te laat is. En dan ben je al voorgoed een banneling: duizenden kilometers verwijderd van dat beeld, van dat geluid, van die geur. Op drift.

Twee kamers verderop stond Jun met haar neus tegen de ruit gedrukt naar de grote zeikbui te kijken. En ze bleef daar staan totdat ze de arm van meneer Rail om haar middel voelde, en toen zijn handen die haar voorzichtig omdraaiden, zijn ogen die haar ongewoon ernstig aankeken en ten slotte zijn stem, zacht en vertrouwelijk.

‘Jun, als er iets is dat je me wilt vragen, doe het dan nu.’

Jun begon de rode doek die hij om zijn hals had los te maken, en vervolgens deed ze zijn jas open en een voor een de knopen van zijn donkere gilet, ze begon bij de onderste en ging toen langzaam omhoog, tot de bovenste, die, ook al was hij nog maar alleen overgebleven om het onverdedigbare te verdedigen, toch een ogenblik weerstand bood, één ogenblik maar, voordat hij zwijgend bezweek, juist toen meneer Rail zich naar het gezicht van Jun boog om te zeggen – maar het was bijna smeken

‘Luister naar me, Jun... kijk me aan en vraag me alles wat je maar wilt...’

Maar Jun zei niets. Ze begon alleen maar, zonder dat er ook maar iets in haar gezicht bewoog, en volkomen stilletjes, te huilen, op die prachtige manier, een geheim van weinigen, ze huilen alleen met hun ogen, als glazen die tot de rand toe gevuld zijn met droefheid, en niets laten merken wanneer die druppel te veel hen uiteindelijk overwint en over de rand glijdt, gevolgd door duizenden andere, en roerloos blijven staan terwijl hun kleine nederlaag over hen heen stroomt. Zo hilde ze, Jun. En ze hield niet op, geen moment, terwijl haar handen meneer Rail